

cambiar, 1880; «y *bescambiant* una llarga mirada plena de passió, la Toneta s'aixecà», 1882, NOLLER, *La Papallona*, 73; «del raig de miradetes qu'anant y venint d'estudi dirigia y *bescambiaba* ab la Teresona», PONS i MASSAVEU, *La Colla del Carrer* II, 38) mot estrany a la tradició lexicogràfica —manca J. Marc, L. d'Aversó, Belv., Lab. 1839-88, però ja *DAG.*, *DFa.*, *AlcM*, etc.—, i a l'ús barceloní i de la major part del territori, però que se sent bastant a l'extrem NE.: *baskambiá* sento per a 'fer el canvi de moneda entre la dels dos Estats a gent del país no literata a St. Llorenç de Cerdans, 1959; però la locució *jugar a bescambiades* em diu Marçal Olivari (1980) que és lliçó clara (segons un dels dos mss., el qual creu ell autògraf [?] de BMetge) en un passatge ben cínic del *Sermó*, v. 102: «sí voleteu ésser mullerat / a vostra honor, / no-y entrevinga corredor, / mas qualche dona, / a qui sia feta part bona / de les culades <'coits'>: / e jugarets a *bescambiades* / de les mullers; / ab vídues aurets diners / si-us hi fregats / ---»: al·lusió sarcàstica a cert obscè 'intercanvi', i entenc que «qualque dona» és l'altra dama que entrarà en la ulcerosa combinació (cf. les ... pobres vídues que segueixen); sembla repetir-se la mateixa porca locució en el *Fr. Bernat* de Fc. de la Via: «totes dones, so crey, són honrades --- / e juguen a *bescambiades* axí co-ls plau», tot i que el que reporta ací *DAG.* és a les *cambiades* amb la mateixa falsa lectura que havien cregut acceptable l'ed. *NCL*, i la de Riquer (aquest va evidentment esmaperdut en tot el passatge admetent-hi altres lliçons absurdes, com *jugarem* per *jugarets*); en la llengua del Nord, *bescambi* i *bescambiar* es troben ja en occità medieval.

A Bna. es diu *descanviar* [1803, Belv.] general en la major part dels dialectes per a 'canviar moneda (sobretot la grossa per l'engrunada i viceversa)', però del qual ja hi ha un parell d'exc. en poesia didàctica dels Ss. XIV-XV en el sentit de 'mutar, baratar' en general (*AlcM*), *escanviar* [Ss. XIII-XIV]; «cosa que sia donada o *escambiada* o per altre títol sie *alienada*»,⁵ *Cost. de Tortosa*, ed. Ol. 357, que és forma més estesa en romànic (fr. *échanger*, oc., it.);⁶ *bescanvi* (ja oc. ant.); *escanvi* [S. XV, *AlcM*]; *escanviera*. *Canvista* (-mb-, Lab. 1839); *DFa.*, exclòs sense prou raó per *AlcM*, per més que el vell mot fos *canviador*, i (en textos llatinitzants) *camsors*, que llegim en un doc. de 1269 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 289) i que és degut a una confusió del baix llatí amb l'hellenisme *camp-sare* (veg. *CANSAR*) d'altre origen i de significat no-més vagament pròxim.⁵⁰

Recanvi [doc. mall. de 1399 i altres *AlcM*, en el sentit etim. de 'acte de tornar a girar contra algú, segona de canvi'; 'peça de recanvi, la que es té en reserva ---', escr. Renaix., definició vaga, Lab. 1839, no Belv.]: la forma etimològica degué ser amb *rere-*⁵³ *RETRO-* i així la trobem ja, i en el sentit antic, en doc. ross. de 1379: «pendre *cambis* e *rere cambis*» [Alart, *InuLC*]; el mot degué passar manllevat del cat. al cast. (on *RETRO-* no hauria pogut donar tal resultat);⁷ *recanviar*.

Concanviar, llatínisme, veg. supra; *concanvi*.

Incanviat: «Pugui jo caure, *incanviat*, / tot fent honor, per via dreturera, / el ulls humits i el cor enamorat, a un esquinçall, en altre temps bandera», 1966, Josep Carner (*El més vell del poble*, O. C., 803).

Intercanviar, *intercanvi* [S. XX; add. de Fontserè al seu *DOrt.*], *intercanviable* [id.].

¹ *Camiàs* en el procés contra Pere de Palau, de Camarasa (LXVI), ed. CaCandi, 169.28, interessa especialment perquè està partit així entre dues ratlles *camifas*, ço que es podria interpretar com a testimoni d'una pronúncia *kamiàs*: verificat damunt el manuscrit el mot és ben de mal llegir, i es podria llegir també *canuias*; sembla més aviat que no (f° 12r). Seria, com a molt, un cas especial d'una zona ja no gaire llunyana del límit aragonès. Però ni això, perquè al capdavant en mss. d'aquesta època la partió entre ratlles resta ben poc subjecta a les normes després més observades. — ² A les pp. 207-208 dóna també dades del Migjorn valencià, amb el nom de les poblacions on s'ha fet constatar la pronúncia popular, i encara que reconeix que en algunes ha sentit *kámbit* i no *kámvit*, i no ho detalla, la llista comprèn localitats de pertot des de la Ribera fins a Elx i Monòver, en nombre de 22, i això sol reforça ja suficientment la seva afirmació que la *v* predomina pertot. — ³ A la Pobla del Duc el meu acompanyant, llaurador sense prouges puristes ni literàries, però de parlar ben nostre, com ho prova així mateix l'accentuació amb què pronúncia el present, però deia *kambien* amb *i* i *b*, 1962. — ⁴ Esborrar en *AlcM* la frase *donar lo canvi* que no és catalana: no la posa més que l'afrancesat Lacav. — ⁵ «*Escambiam* zo que nos aviem a la Sala ab en Corbela per la cavaleria de Besora — et tornam a éi en aquel *escambi* 150 sous», anys 1262-74, *BABL* VII, 233. — ⁶ Tanmateix *descambià(r)* en alguns parlars gascons (Palay; Métivier, *Agric. des Landes*, 722) i leonesos (Bierzo: GREY). — ⁷ Permuta freqüent en català, com en *retaule*, *renét*, *recambró*, *rebotiga*, *rebasta*, *recuina* = aran. *arre kudina*. En castellà apareix *recambio* en el *Vocab. de Germania* de J. Hidalgo (1609), però fora d'això la llengua comuna hi restà refractària, *DACEsp*. li negava entrada i encara l'hi havia de reclamar, *pieza de recambio*, el 1920, Fdo. Ortiz, *Catauro de Cub.*, 72, retraient-li que els mecànics diuen *pieza de recambio*.

CANYA, del ll. CANNA, que designa el mateix vegetal. □ 1.ª doc.: Llull.

«En aquell stany ha moltes *canyes*, e ha gran fanga» (*Merav.* II, 112). «Si ací tenia yo una *canya* gran, que hagués tres canons, e en lo canó pus alt, que-y hagués hun quintar de plom, e en lo d'en mig mig quintar, e en lo pus bayx una lliura, si algú lançave d'alt de una torre aquesta *cana*, ans que no serie bayx en terra ella se girarie, que lo que anave damunt se ⁶⁰ girarie davall», St. Vicent F. I, 185.28, 32. Hi havia,